

Besættelsen

Undervisningsforløb om besættelsen, der både behandler centrale begivenheder og aspekter af besættelsen, men også erindringer og historiebrug vedr. besættelsen. *Se også relaterede links nederst i dokumentet.*

Omfang

10 moduler á ca. 90 minutter.

Formål

Forløbet skal gøre eleverne i stand til at analysere og diskutere forskellige aspekter af besættelsen - herunder bl.a. kommunisternes internering, samarbejdspolitikken, Danmarks behandling af flygtninge og eftertidens fortolkninger og brug af besættelsestidens historie.

Der arbejdes bl.a. med nedenstående faglige mål (STX A). Eleverne skal kunne:

- Redegøre for sammenhænge mellem den lokale, nationale, regionale, europæiske og globale udvikling.
- Reflektere over samspillet mellem fortid, nutid og fremtid samt over mennesket som historieskabt og historieskabende
- Anvende en metodisk-kritisk tilgang til at udvælge og analysere historisk materiale, herunder eksempler på brug af historie
- Opnå indsigt i, hvordan historiefaget kan medvirke til at forstå og løse problemer i nutiden.

Kernestof (STX A):

- Politiske ideologier, herunder ideologiernes kamp i det 20. århundrede

- Historiebrug og formidling.

Introduktion og baggrund

Forløbet arbejder med centrale aspekter af og temaer i besættelsestiden. De fleste temaer egner sig desuden godt til eksamensspørgsmål, fordi de er omdiskuterede blandt både politikere, journalister og historikere. Forløbet har en klassisk økonomisk/politisk tilgang - krydret med kilder og kildekritik - og berører desuden erindringshistorie.

Materiale

Bøger og tekster:

Carl-Johan Bryld: "Danmark fra oldtid til nutid". København 2005

Claus Bundgård Christensen, Joachim Lund, Niels Wium Olesen og Jakob Sørensen: "Danmark Besat. Krig og hverdag 1940-45". København 2009

Peter Frederiksen: "Danmark besat og befriet". Århus 2002

Niels Erik Hansen: "Ro og orden – Danmark i 1940'erne". København 2004

Harry Haue, Jørgen Olsen og Jørn Aarup- Kristensen: "Det moderne Danmark 1840-1992". København 1993

Politiken 6.4. 2005 af Silke Bock: "Sort kapitel: Børnene, der var fjender af Danmark". Weekendavisen d. 9.4.2010 af Lars Borgersrud: "Samarbejdspolitik: Modstand med modifikationer"

Film:

Dokumentarfilm: "Kun en tysker" af Søren Jensen.

Danmarkshistorien - DVD-samling.

Websites:

<http://www.danmarkshistorien.dk>

<http://www.denstoredanske.dk>

<http://www.befrielsen1945.dk>

Gennemførelse

Nedenfor gengives undervisningsforløbet med henblik på modulernes indhold, lektie og fokus.

Modul 1-2: 30'erne og 9. april

Modul 1

Indhold: Krise og "neutralitetspolitik".

Lektie: Peter Frederiksen: "Danmark besat og befriet" s. 6-16

Fokus: Krisepolitik – Kanslergadeforliget: hvorfor og hvordan? Danmarks udenrigspolitik - Forsvarsdebatten Hvorfor neutralitetspolitikken? Materiale til kildearbejde/lærerforedrag/illustration: Statsminister Thorvald Staunings (S) "lænkehunds-tale" 8. marts 1937. Klip fra "Danmarkshistorien" (DVD-samling) om Kanslergadeforliget.

Modul 2

Indhold: 9. april.

Lektie: Carl-Johan Bryld: "Danmark fra oldtid til nutid" s. 212-215

Fokus: Modstand eller kapitulation? Regeringens reaktion. Materiale til kildearbejde/illustration/lærerforedrag:

[OPROP - fra den tyske besættelsesmagt 9. april 1940](#)

Kongen og regeringens proklamation af Danmarks besættelse 9. april 1940

Modul 3-4: Kommunisternes internering

Modul 3

Indhold: Kommunisterne, kommunisternes internering, grænser for samarbejdet med tyskerne.

Lektie: Carl-Johan Bryld: "Danmark fra oldtid til nutid "s. 215-218

Fokus: Klassen deles i to og arbejder i grupper med problemstillingen: Hvor går grænsen for samarbejdet med tyskerne?

- Den ene halvdel af klassen skal i mindre grupper lave oplæg på 5-10 min. der argumenterer *for* interneringen af kommunister med udgangspunkt i: [Ole Bjørn Krafts tale fra Rigdagstidende 22. august 1941](#).
- Den anden halvdel af klassen arbejder med: Uddrag af illegal pjece, DKP: ["Danske Toner - Talen som burde være holdt i Folketinget"](#) og skal lave et oplæg på 5-10 min. der argumenterer *imod* interneringen.

Supplerende fokus/hjælpe-spørgsmål: Hvordan omtaler "Danske Toner" regeringens samarbejde med tyskerne? Hvordan ser kommunisterne sig selv i forhold til modstandsbevægelsen?

Modul 4

Indhold: Kommunister og samarbejdet med tyskerne. Elevoplæg.

Lektie: Evt. ovenstående kilder - afhængigt af om elevens gruppe skal argumentere for eller imod interneringen af kommunisterne.

Fokus: Eleverne fremlægger deres oplæg med efterfølgende opponentgruppe fra den anden halvdel af klassen. Evt. trækkes lod om, hvilke grupper der skal holde oplæg.

Modulet afsluttes med klippet: "Scavenius underskriver Antikomiternpagten". Findes bl.a. på YouTube.

Modul 5-6: Modstandbevægelse, samarbejde og augustoprør

Modul 5

Indhold: Modstand og samarbejde

Lektie: Carl-Johan Bryld: "Danmark fra oldtid til nutid s. 219-222"

Fokus: Arbejde med kilder:

- "Statsminister Buhl i radioen 2. september 1942". Fra Harry Haue, Jørgen Olsen og Jørn Aarup- Kristensen: "Det moderne Danmark 1840-1992".
- "Englands opfordring til sabotage, fremsat af Christmas Møller 6. september 1942 i BBC's udsendelse til Danmark" Fra Harry Haue, Jørgen Olsen og Jørn Aarup- Kristensen: "Det moderne Danmark 1840-1992".
- Start med at afspille [Buhls radiotale](#)
- Arbejdsspørgsmål til kilderne fx: Hvilke reaktioner kunne Buhl vente af sin tale? Hvorfor vælger han at holde den? Hvem er Christmas Møller ansvarlig overfor?

Modul 6

Indhold: Augustoprøret, bruddet med forhandlingspolitikken, kampen mellem socialdemokraterne og kommunisterne.

Lektie: Ingen lektie til dette modul

Fokus: Eleverne skal i grupper arbejde med en række kilder og billeder (se neden for under kilder og materiale). Hovedspørgsmålene er fx: Bestem tendensen i kombinationen af billedtekst og billede. Hvorfor bliver resultaterne så forskellige?

Kilder og materialer: Kilder samt billedserie fra Harry Haue, Jørgen Olsen og Jørn Aarup- Kristensen: Det moderne Danmark 1840-1992. s. 121-125: "Trods alt lørdag d. 21. august 1943" "Einar Nielsens beretning af 25.8" og "Aage trommers bedømmelse af forløbet"

Modul 7-8: Befrielse, fortolkningskamp og historiebrug

Modul 7

Indhold: Befrielse, befrielsesregering og fortolkning af samarbejdet med tyskerne.

Lektie: Claus Bundgård Christensen m.fl: "Danmark Besat...." s. 772-777.

Fokus: Eleverne skal arbejde med ministerlisten over befrielsesregeringen ("Danmark besat..." s. 725-726) plus dette [billede af Danmarks Frihedsråd](#).

Der arbejdes med følgende hovedspørgsmål:

- Hvilket billede gives der af forholdet mellem Frihedsrådets repræsentanter og de gamle politikere?
- Vurdér på baggrund af ministerlisten balancen mellem Frihedsrådet og politikere.

Modul 9-10: De tyske flygtninge og erindringssteder

Modul 9

Indhold: Danskernes behandling af tyskerne.

Lektie: Artikel fra Politiken 6. april 2005 af Silke Bock: "Sort kapitel: Børnene, der var fjender af Danmark".

Fokus: Med udgangspunkt i lektien samt filmen "[Kun en tysker](#)" (kan ses via MitCFU.dk) arbejdes med hovedspørgsmålene:

- Hvordan behandlede danskerne tyske flygtninge under og efter befrielsen.

- Hvorledes behandler Danmark flygtninge i dag?
-

Modul 10

Indhold: Erindringshistorie, mindested ("ikke-mindested").

Lektie: Evt. Kristian Iversen og Ulla Nedergård Pedersen "Danmarkshistorie mellem erindring og glemsel" 2014 s. 44-52.

Fokus: Udflugt til mindestedet for tyske flygtninge og soldater på Vestre kirkegård i København. Det kan måske virke af meget at bruge et modul på at besøge sådan et mindested, men eleverne får en anden dybde til drøftelserne af problematikken i klassen samt en konkretisering af konsekvenserne af den politiske og administrative behandling af flygtningespørgsmålet. For gymnasier udenfor København er det måske muligt at finde lignende mindesteder (eller evt. "ikke-mindesteder") for tyske soldater og/eller flygtninge.

Opfølgning

Besættelsestiden er et typisk erindringshistorisk betændt tema. Det vil være oplagt at sammenligne eftertidens syn på besættelsen med eftertidens syn og tolkninger på 1864.

Kreditering

Undervisningsforløbet er udarbejdet af Trine Finne Loo Aurehøj Gymnasium.

Relaterede links

[Befrielsen1945 - website om Besættelsen](#)

Website med tekster, erindringer, film, kilder mv.

Faktalink om Besættelsen

FaktaLinket om besættelsestiden er udarbejdet af journalist Jakob Heuseler, Mediefabrikken/Dagbladet Information.

Besættelsen 1940-1945

Nationalmuseets website om Besættelsen

Frihedsmuseets modstandsdatabase

Database, hvor der kan søges på personer, tal og statistik samt meget andet.

Illegale blade

Det kongelige Bibliotek har lagt en stor samling af illegale blade på nettet.

Illegale blade

Historisk Samling - Besættelsestiden har lagt en stor samling blade på nettet